การวิเคราะห์บทประพันธ์ Two-part Inventions ของ J.S.Bach

น.ต.นบ ประทีปะเสน ร.น.*

"Two-part Inventions" และ "Three-part Inventions" หรือที่เรียกอีกชื่อว่า "Inventions" และ "Sinfonias" เป็นผลงานการประพันธ์ของโยฮันน์ เซบาสเตียน บาค (Johann Sebastian Bach) ในช่วงเวลาที่บาคได้ทำงานเป็นนักดนตรีประจำสำนักพระราชวังให้กับเจ้าชายลีโอโปลดแห่งเมืองอันเฮล-เกอเธน (Prince Leopold of Anhalt-Cothen) ในปี ค.ศ.1723 บาคประพันธ์ทั้ง Inventions และ Sinfonias ให้เป็นแบบฝึกหัดสำหรับนักเรียนคีย์บอร์ดขั้นเริ่มต้นก่อนที่จะศึกษาบทประพันธ์ขั้นสูงของบาคต่อไป ซึ่งบทประพันธ์ทั้งสองล้วนมีแบบแผน ความยาวของบทเพลงและแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน บาคตั้งชื่อบทประพันธ์โดยคำนึงถึงความหมาย และจุดประสงค์ของบทประพันธ์นั้น กล่าวคือ บาคใช้คำว่า "Inventio"[1] กับบทประพันธ์ Two-part Inventions ซึ่งมีความหมายว่า "พัฒนาจากโมทีฟหลัก (motive) ให้เป็นสองแนว" แต่สำหรับ Sinfonias หรือ Three-part Inventions นั้น กลับไม่มีความชัดเจนว่าทำไมบาคถึงใช้ชื่อนี้กับบทประพันธ์ประเภทคีย์บอร์ดของตนเอง [เพราะว่านักประพันธ์เพลงก่อนหน้าบาคใช้คำว่า Sinfonias กับกระบวน ท่อน (movement) ในบทประพันธ์ประเภท opera หรือเพลงร้องขนาดใหญ่ และบทประพันธ์ประเภทบรรเลงรวมวง (instrument ensemble)] ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า Inventions และ Sinfonias เป็นบทประพันธ์ที่จัดไว้ในระดับขั้นเริ่มต้น ดังนั้นนักดนตรีโดยเฉพาะนักเปียโนทุกคนจึงควรศึกษาบทประพันธ์ของบาคที่ได้ชื่อว่าเป็น "ราชาแห่งโพลีโฟนี" (King of Polyphony) โดยเริ่มจากการศึกษาบทประพันธ์ประเภท Inventions ก่อน

การวิเคราะห์

อ้างอิงจากหนังสือโน้ตเปียโน "Johann Sebastian Bach. Zweistimmige Inventionen" (Two-part Inventions), [Urtext] กำหนดเลขนิ้วโดย Hans-Martin Theopold พิมพ์ที่สำนักพิมพ์ G. Henle Verlag ในเมือง Munchen ปี ค.ศ.1978 นั้น บาคได้ประพันธ์ Inventions ไว้ 15 บท โดยพิมพ์โน้ตเพลงเรียงตามกุญแจเสียงจาก C ถึง B (อันที่จริงต้นฉบับของ Inventions ในหนังสือโน้ต "Clavierbuchlein" ไม่ได้เรียงตามกุญแจเสียงอย่างเช่นทุกวันนี้) แม้ว่าบทประพันธ์ทั้ง 15 บทจะมีส่วนประกอบสำคัญต่างๆ เช่น รูปแบบ (form) การเปลี่ยนกุญแจเสียง (modulation) และโน้ตประดับ (ornaments) แต่หัวใจที่สำคัญของบทประพันธ์นี้คือ "โมทีฟหลัก" ซึ่งบาคใช้โมทีฟหลักนี้นำมาเล่นซ้ำในหลายแบบเช่น การซ้ำ (repetition) การทดเสียง

---

* อาจารย์ประจำวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

[1] Inventio เป็นชื่อบทประพันธ์ที่พิมพ์ไว้ในหนังสือโน้ตเปียโน Johann Sebastian Bach. Zweistimmige Inventionen (Two-part Inventions) [Urtext], edited by Hans-Martin Theopold. Munchen: G. Henle Verlag, 1978.

(transposition) การถอยหลัง (retrogression) การพลิกกลับ (inversion) และการเลียนแบบไล่เลียนทำนองและจังหวะ (melodic canon และ rhythmic canon) ดังนั้น การวิเคราะห์ Inventions ทั้ง 15 บทนี้จะไม่เพียงแต่ชี้ให้เห็นเฉพาะโมทีฟหลัก แต่จะแสดงให้เห็นถึงวิธีการพัฒนาโมทีฟหลัก (motive developing) ของบาคด้วย

บาคใช้วิธีการเปลี่ยนกุญแจเสียงหลายครั้งในแต่ละบทเพลง เช่น ใน Invention หมายเลข 1

- เริ่มต้นด้วยกุญแจเสียงซีเมเจอร์ (C major) [ไม่มีเครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (key signature)]
- เปลี่ยนเป็นกุญแจเสียงจีเมเจอร์ (G major) [เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง 1 ชาร์ป] ที่ห้องหมายเลข 7
- เปลี่ยนเป็นกุญแจเสียงดีไมเนอร์ (D minor) [เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง 1 แฟลต] ที่ห้องหมายเลข 11
- เปลี่ยนเป็นกุญแจเสียงเอไมเนอร์ (A minor) [ไม่มีเครื่องหมายประจำกุญแจเสียง] ที่ห้องหมายเลข 15
- และกลับที่กุญแจเสียงซีเมเจอร์ (C major) ที่ห้องหมายเลข 18 จนจบเพลง

การเปลี่ยนกุญแจเสียงหลายครั้งแสดงให้เห็นว่า บาคเริ่มพัฒนาการประพันธ์เพลงเป็นแบบดนตรีประสานแนว(homophony) ซึ่งนักประพันธ์ในยุคบาโรคส่วนใหญ่ยังประพันธ์เพลงแบบดนตรีหลากแนว (polyphony) ถือได้ว่าเป็นการเริ่มเปลี่ยนผ่าน (turning-point) จากดนตรีหลากแนวในยุคบาโรคสู่ดนตรีประสานแนวในยุคคลาสสิก อย่างไรก็ดีจะเห็นได้ว่าทุกกุญแจเสียงที่บาคเปลี่ยนจะไม่เกิน 1 ชาร์ปและ 1 แฟลตจากกุญแจเสียงที่เริ่มต้นบทเพลงซึ่งถือว่าเป็นกุญแจเสียงใกล้เคียง (closely-related key) นอกจากนั้นบาคยังทดเสียง (transpose) โมทีฟหลักขึ้นไปคู่ 5 ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับการเปลี่ยนเป็นกุญแจเสียงหลักจากซีเมเจอร์ที่เรียกว่า "โทนิก" (tonic) ไปจีเมเจอร์ที่เรียกว่า "โดมินันท์" (dominant) อีกด้วย

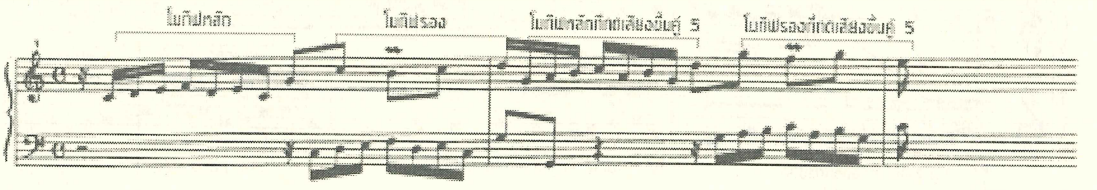

Bach: Invention No.1 in C Major, BWV 772

หมายเลข 1 Two-part Invention in C major, BWV 772
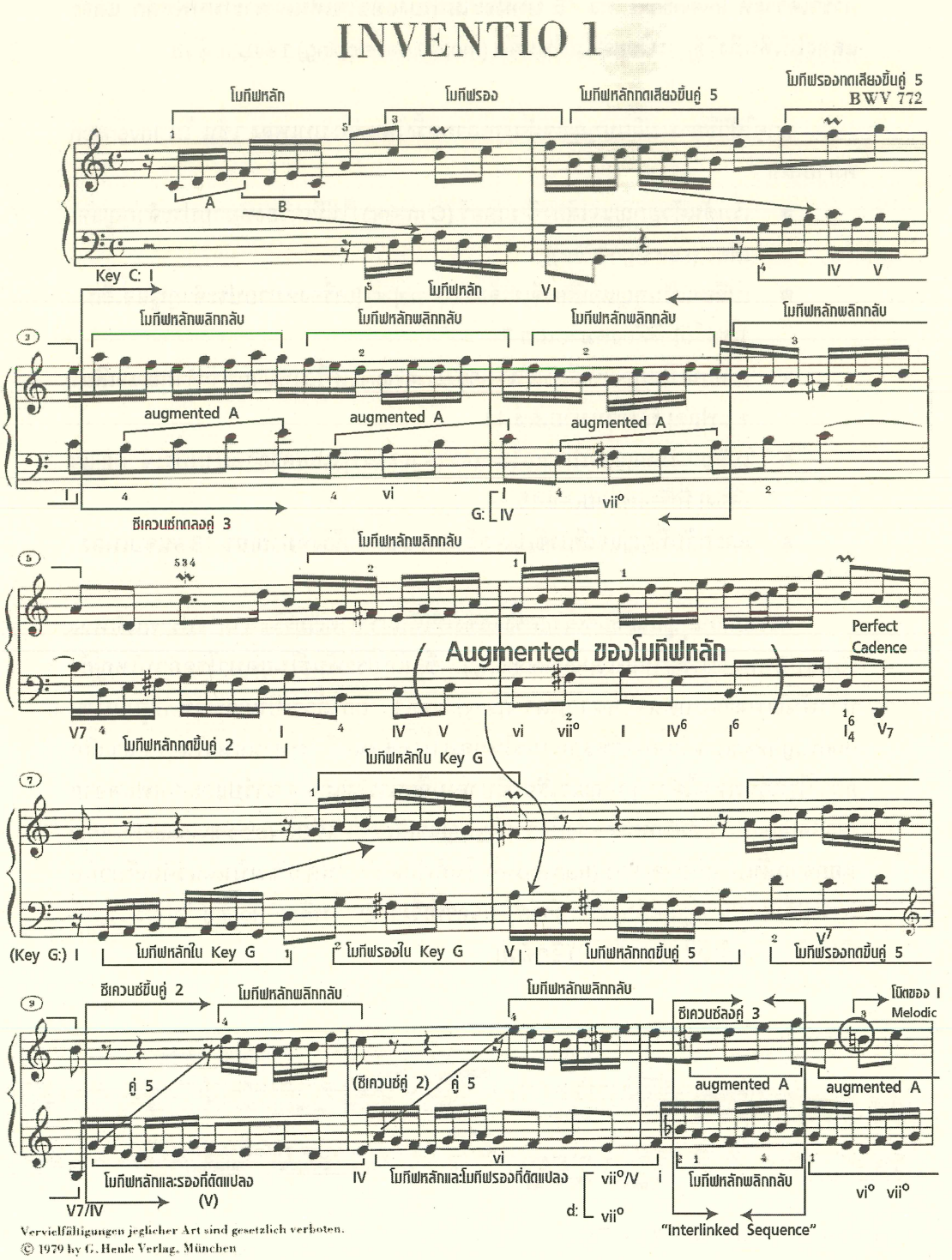
Vervielfältigungen jeglicher Art sind gesetzlich verboten.
© 1979 by G. Henle Verlag, München
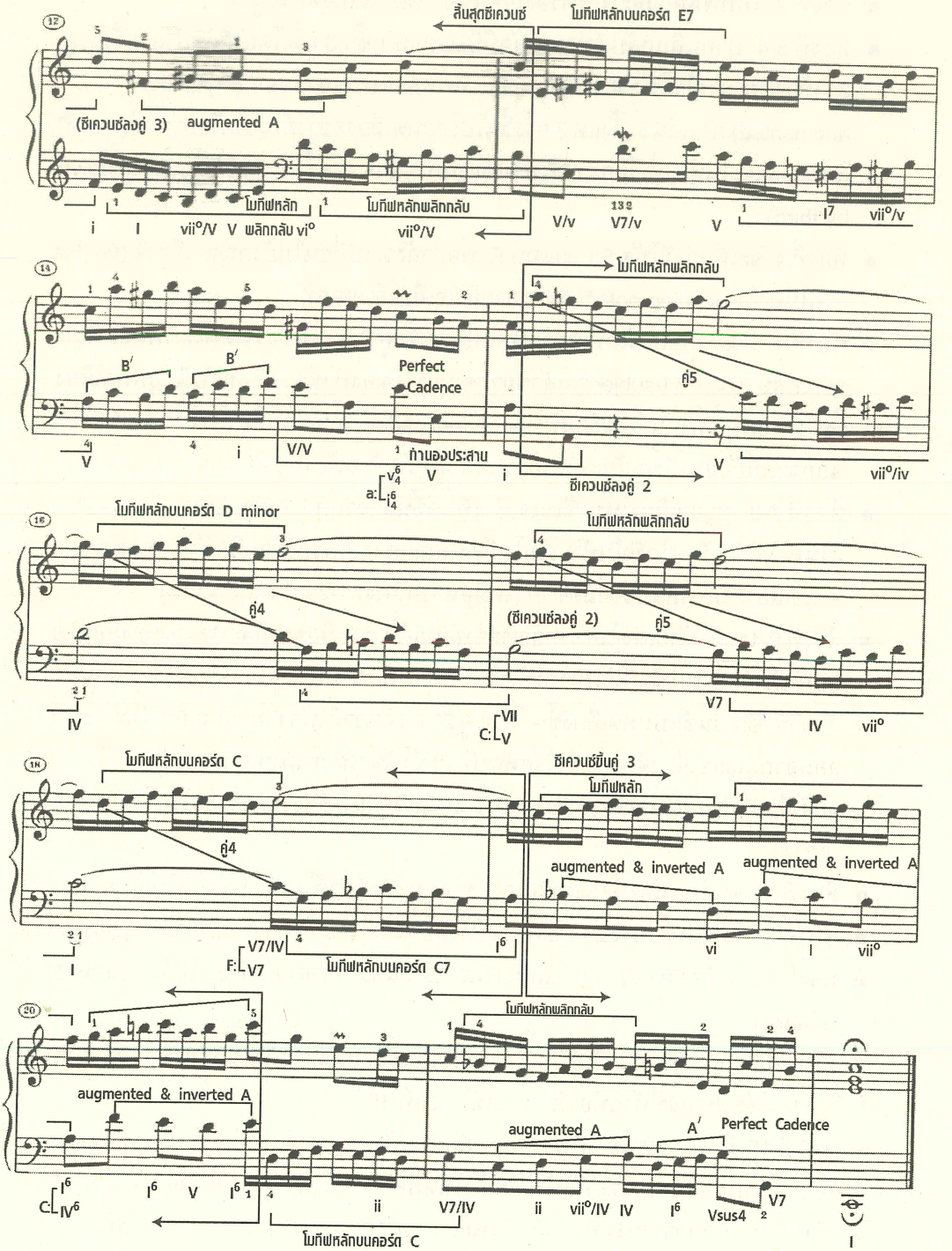
สิ้นสุดซีเควนซ์
โมทีฟหลักบนคอร์ด E7
(ซีเควนซ์ลงคู่ 3)
augmented A
โมทีฟหลัก
โมทีฟหลักพลิกกลับ
i I vii°/V V พลิกกลับ vi° vii°/V V/v V7/v V I7 vii°/v
โมทีฟหลักพลิกกลับ
B′ B′
Perfect Cadence
คู่5
V i V/V ท่านองประสาน V i ซีเควนซ์ลงคู่ 2 V vii°/iv
a: V6/4 V I6/4
โมทีฟหลักบนคอร์ด D minor
โมทีฟหลักพลิกกลับ
คู่4
(ซีเควนซ์ลงคู่ 2)
คู่5
IV V7 IV vii°
C: VII V
โมทีฟหลักบนคอร์ด C
ซีเควนซ์ขึ้นคู่ 3
โมทีฟหลัก
คู่4
augmented & inverted A
augmented & inverted A
I vi I vii°
F: V7/IV V7 I6 โมทีฟหลักบนคอร์ด C7
โมทีฟหลักพลิกกลับ
augmented & inverted A
augmented A
A′ Perfect Cadence
C: I6 IV6 I6 V I6 ii V7/IV ii vii°/IV IV I6 Vsus4 V7 I
โมทีฟหลักบนคอร์ด C

- ห้องที่ 1 มือขวาประกอบด้วย "โมทีฟหลัก" และ "โมทีฟรอง" ซึ่งจะปรากฏทำนองทั้งสองนี้ในเพลงหลายครั้ง มือซ้ายจะล้อเลียนโมทีฟหลักของมือขวา
- ห้องที่ 2 โมทีฟหลักและโมทีฟรองถูกเล่นซ้ำแต่ทดเสียงขึ้นไปคู่ 5
- ห้องที่ 3-4 บาคพลิกกลับทำนองหลักที่มือขวา เล่นซ้ำ 3 ครั้งโดยทดเสียงลงครั้งละคู่ 3 ที่มือซ้าย บาคใช้โน้ต 4 ตัวแรกของโมทีฟหลักแบบขยายออก (rhythmic-augmented) การเล่นซ้ำตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไปโดยทดเสียงอย่างมีระบบเรียกว่า "ซีเควนซ์" (sequence) ในห้องนี้เรียกว่า "ซีเควนซ์แบบทดเสียงลงครั้งละคู่ 3" (sequence down by third)
- ห้องที่ 4 จะเห็นว่ามีโน้ต F# มาแทน F เพื่อกำลังจะเปลี่ยนไปยังกุญแจเสียงจี (G) [F# เป็นโน้ตเจ็ด (leading-note/tone) ของกุญแจเสียงจีเมเจอร์]
- ห้องที่ 5-6 มือซ้ายเล่นโมทีฟหลักที่ทดเสียงเพิ่มคู่ 2 ส่วนมือขวาเล่นโมทีฟหลักที่ถูกพลิกกลับ (inverted-subject) แล้วขยายตอนท้ายของทำนองพลิกกลับนี้แบบทดเสียงขึ้นไปเรื่อย ๆ จนได้เคเดนซ์สมบูรณ์ (perfect cadence) ที่ท้ายห้องที่ 6 ต่อต้นห้องที่ 7 นอกจากนี้ยังมีโมทีฟหลักแบบขยายออกอยู่ที่มือซ้ายห้องที่ 5-6 ด้วย
- ห้องที่ 7-8 กุญแจเสียงใหม่ "จีเมเจอร์" (ที่ทดขึ้นมาจากกุญแจเสียงเดิม "ซีเมเจอร์" เป็นโน้ตห้า หรือ "โดมินันท์") เริ่มโมทีฟหลักและโมทีฟรองด้วยมือซ้าย โดยมือขวาจะล้อเลียนโมทีฟหลักของมือซ้าย (เหมือนกับห้องที่ 1-2 แต่สลับแนวกัน)
- ห้องที่ 9-11 มือซ้ายเล่นโมทีฟหลักที่ถูกพลิกกลับ ส่วนมือขวาก็ล้อทำนองของมือซ้ายต่อทันที (โดยเริ่มโน้ตที่ห่างจากโน้ตตัวแรกของมือซ้ายเป็นคู่ 5) ทั้งสองมือถูกเล่นซ้ำด้วยวิธี "ซีเควนซ์แบบทดเสียงขึ้นครั้งละคู่ 2" จะเห็นว่ามีโน้ต F มาแทน F# เพื่อที่จะหนีออกจากกุญแจเสียงจีเมเจอร์ ท้ายห้องที่ 10 มีโน้ต C# มาแทน C แสดงว่า กำลังจะเปลี่ยนไปยังกุญแจเสียงดี (D) [C# เป็นโน้ตเจ็ด (leading-note/tone) ของกุญแจเสียงดี]
- ห้องที่ 11 เหมือนห้องที่ 3 แต่ทำนองอยู่ในกุญแจเสียงดีไมเนอร์ และสลับแนวกัน
- ห้องที่ 11 มีการเชื่อมระหว่างซีเควนซ์ทั้งสองแบบ เรียกว่า "interlinked sequence"
- ห้องที่ 12 มีโน้ต F# และ G# มาแทน F และ G แสดงว่ากำลังจะเปลี่ยนไปยังกุญแจเสียงเอไมเนอร์
- ห้องที่ 12-15 เหมือนห้องที่ 4-7 แต่ทำนองอยู่ในกุญแจเสียงเอไมเนอร์ และสลับแนวกัน มีเคเดนซ์สมบูรณ์ที่ท้ายห้องที่ 14 ต่อต้นห้องที่ 15
- ห้องที่ 15 มือขวาเล่นโมทีฟหลักที่ถูกพลิกกลับในกุญแจเสียงเอไมเนอร์ ส่วนมือซ้ายก็ล้อทำนองของมือขวาต่อทันที (โดยเริ่มโน้ตที่ห่างจากโน้ตตัวแรกของมือขวาเป็นคู่ 5)
- ห้องที่ 16 มือขวาเล่นโมทีฟหลัก ส่วนมือซ้ายก็ล้อทำนองของมือขวาต่อทันที (โดยเริ่มโน้ตที่ห่างจากโน้ตตัวแรกของมือขวาเป็นคู่ 4)
- ห้องที่ 12-18 ซีเควนซ์แบบทดเสียงขึ้นครั้งละคู่ 2

- ห้องที่ 18 มีโน้ต Bb มาแทน B ซึ่งทำให้เสียงประสานในจังหวะที่ 3-4 เป็นคอร์ดซีทบเจ็ดโดมินันท์ (C7) แสดงว่ากำลังจะเปลี่ยนไปยังกุญแจเสียงเอฟเมเจอร์ (F major) ในห้องที่ 19
- ห้องที่ 19-20 มือขวาเล่นโมทีฟหลัก มือซ้ายเล่นทำนองหลัก 4 ตัวแรกที่ถูกขยายและพลิกกลับ ทั้งสองมือเล่นซ้ำด้วยวิธีซีเควนซ์แบบทดเสียงขึ้นครั้งละคู่ 3
- ห้องที่ 20 เสียงประสานเป็นคอร์ดเอฟ (F) ซึ่งเป็นโน้ตสี่ หรือ "ซับโดมินันท์" ที่มีแนวโน้มไปคอร์ดห้า (โดมินันท์) และไปสู่คอร์ดหนึ่ง (โทนิก) เพื่อกลับเข้าสู่กุญแจเสียงซีเมเจอร์ซึ่งเป็นกุญแจเสียงที่เริ่มต้นเพลง
- ห้องที่ 20-22 กลับมาสู่กุญแจเสียงซีเมเจอร์บนเสียงประสานหลัก โดยมีโมทีฟหลักที่มือซ้าย โมทีฟหลักแบบพลิกกลับที่มือขวา โมทีฟหลัก 4 ตัวแรกที่ถูกขยาย และโมทีฟหลัก 4 ตัวแรก ตามลำดับ แล้วจึงจบด้วยเคเดนซ์สมบูรณ์ที่ท้ายเพลง

ถ้าวิเคราะห์บทประพันธ์ Inventions เฉพาะที่อยู่ในกุญแจเสียงเมเจอร์ (ซึ่งประกอบไปด้วยบทประพันธ์หมายเลข 1, 3, 5, 6, 8, 10, 12 และ 14) จะพบว่า บาคมักใช้คอร์ดสี่ที่ท้ายบทเพลงก่อนจบ (ยกเว้นบทประพันธ์หมายเลข 6 และ 10 ที่ไม่ได้ใช้) เพราะทางเดินคอร์ดสี่-ห้าทบเจ็ด-หนึ่ง (IV-V7-I) เป็นทางเดินคอร์ดที่สร้างความแข็งแรงในการจบบทเพลง นอกจากนี้ คีตลักษณ์ของบทประพันธ์ดังกล่าวยังคล้ายคลึงกับสังคีตลักษณ์โซนาตา (sonata form) อีกด้วย ซึ่งถ้าดูประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตกจะพบว่าบทประพันธ์แบบโซนาตาได้เกิดขึ้นหลังจากยุคของบาค ต่อไปเป็นการวิเคราะห์คีตลักษณ์ของบทประพันธ์ Two-part Invention หมายเลข 1

A	ห้องที่ 1-2	=	โมทีฟหลักและโมทีฟรองในกุญแจเสียงซีเมเจอร์
	ห้องที่ 3-4	=	ซีเควนซ์และเอพิโสด (episode)[2]
	ห้องที่ 5-6	=	
B	ห้องที่ 7-8	=	โมทีฟหลักและโมทีฟรองในกุญแจเสียงจีเมเจอร์
	ห้องที่ 9-18	=	ตอนพัฒนา (development)
A'	ห้องที่ 19-จบ	=	ตอนย้อนความ (recapitulation)

[2] Episode หมายถึง ช่วงที่ไม่มีทำนองหลักปรากฏอยู่ในแนวใดแนวหนึ่ง เป็นช่วงที่ต่างออกไป *(ที่มา: พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์ โดยรศ.ดร.ณัชชา โสคติยานุรักษ์)*

ในกรณีของสังคีตลักษณ์โซนาตา ท่อน A ทั้งท่อนจะกลับมาที่ท้ายเพลง โดยที่ยังอยู่ในกุญแจเสียงเริ่มต้น แต่สำหรับบทประพันธ์ Invention หมายเลข 1 นี้ บาคย้อนกลับเฉพาะทำนองหลักและพัฒนาทำนองนี้บนทางเดินคอร์ดที่สวยงามและกำลังจะไปสู่เคเดนซ์สมบูรณ์ (perfect cadence) เพื่อจบเพลง แสดงให้เห็นว่า บาค ไม่ได้ทำตามทฤษฎีการประพันธ์ที่นักประพันธ์เพลงส่วนใหญ่ในยุคนั้นทำกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บทเพลงของบาคมีความแตกต่างและน่าสนใจกว่าบทเพลงของนักประพันธ์ท่านอื่น และอาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการประพันธ์ที่แตกต่างนี้ทำให้เกิดสังคีตลักษณ์สองตอนแบบย้อนกลับ (rounded binary form) และสังคีตลักษณ์โซนาตาในเวลาต่อมา

จากการวิเคราะห์ทำนองบทเพลง Invention หมายเลข 1 บาคให้แนวเสียงที่ 1 (บรรทัดมือขวา) เล่นโมทีฟหลักในขณะที่แนวเสียงที่ 2 (บรรทัดมือซ้าย) หยุด จากนั้นแนวเสียงที่ 2 จะเล่นซ้ำโมทีฟหลักที่แนวเสียงที่ 1 เคยเล่นในขณะที่แนวเสียงที่ 1 จะเล่นโมทีฟรองและพัฒนาโมทีฟต่างๆ ต่อไปจนจบเพลง บาคใช้วิธีการประพันธ์แบบนี้ใน Invention หมายเลข 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 13 และ 15 ซึ่งผู้เขียนขอเรียกการประพันธ์ Invention แบบนี้ว่า **"Invention แบบ1"** (มีอยู่ 3 บทที่เริ่มเล่นโมทีฟหลักด้วยแนวเสียงที่ 1 แต่แนวเสียงที่ 2 ไม่หยุด ได้แก่ หมายเลข 7, 13 และ 15 แต่ยังนับว่าเป็น Invention แบบ1 เพราะแนวเสียงที่ 2 จะเล่นซ้ำโมทีฟหลักที่แนวเสียงที่ 1 เคยเล่น)

หมายเลข 9 Two-part Invention in F minor, BWV 780

Invention หมายเลข 9 บทนี้ บาคใช้วิธีการประพันธ์ที่แตกต่างจาก Invention หมายเลข 1 คือ บาคประพันธ์สองทำนองหลักและเล่นทำนองทั้งสองพร้อมกัน มีความเป็นไปได้ว่าบาคอาจร่างทำนองไว้แบบนี้ที่เรียกว่า "double counterpoint"
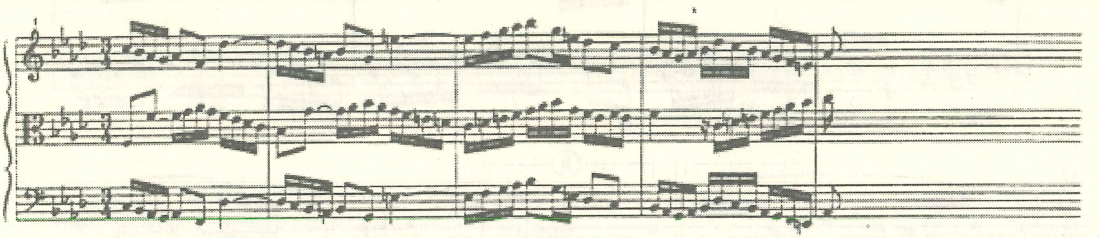
Bach: Invention No.9 in f minor, BWV 780 (double counterpoint)

จากตัวอย่างข้างบนเมื่อเปรียบเทียบกับ Invention หมายเลข 9 สองบรรทัดบนจะถูกเล่นก่อน (ดูห้องที่ 1-4) แล้วสองบรรทัดล่างจึงเล่นตามมา (ดูห้องที่ 5-8) ฉะนั้นทำนองที่เคยอยู่ในบรรทัดมือขวาห้องที่ 1-4 ก็จะไปอยู่ในบรรทัดมือซ้ายห้องที่ 5-8 และอีกทำนองที่เคยอยู่ในบรรทัดมือซ้ายห้องที่ 1-4 ก็จะไปอยู่ในบรรทัดมือขวาห้องที่ 5-8 วิธีการสลับทำนองแบบนี้เรียกว่า "ทำนองสอดประสานแบบพลิกกลับ" (invertible counterpoint)

INVENTIO 9
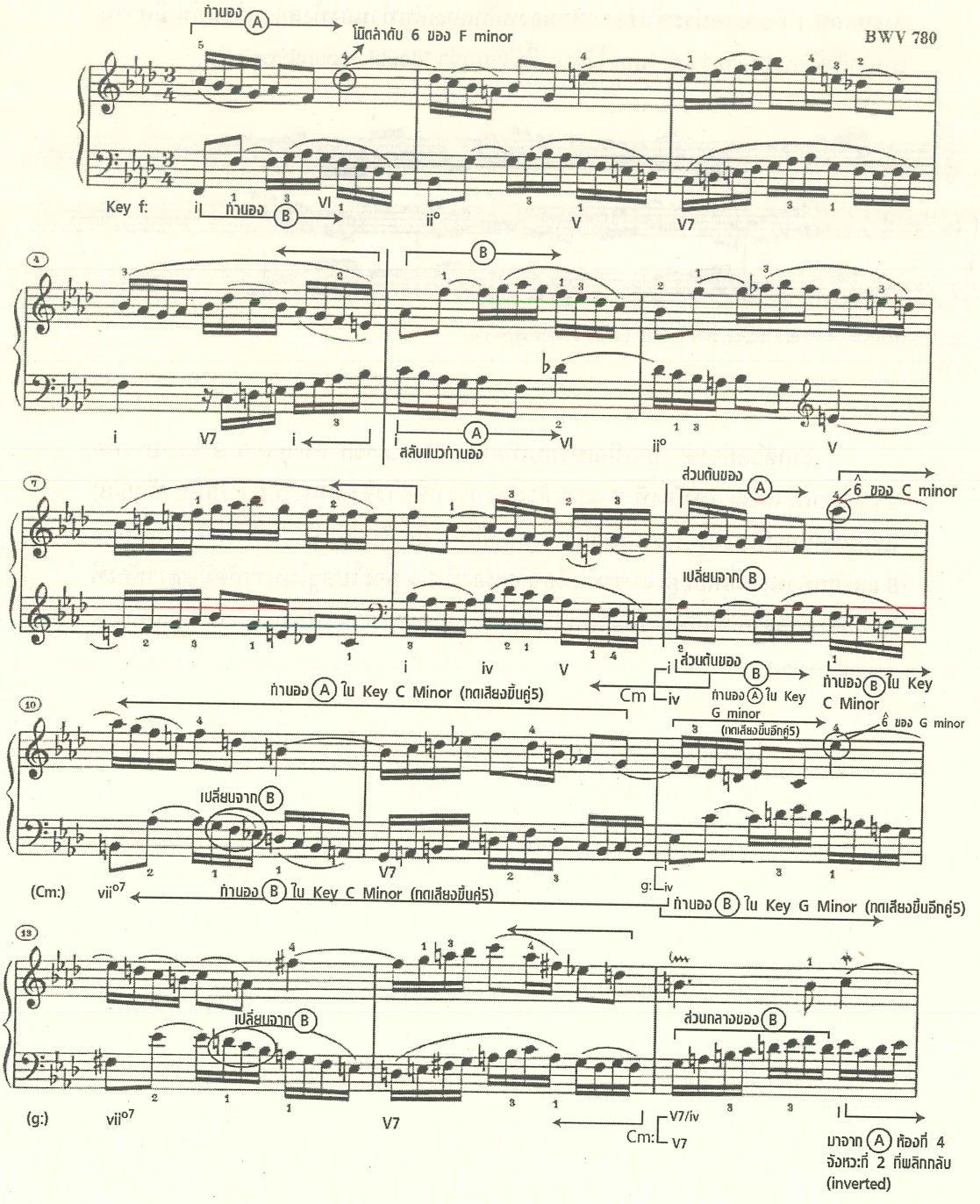
BWV 780
ทำนอง A
โน้ตล่าต้น 6 ของ F minor
Key f:
ทำนอง B
ลลับแนวทำนอง
ส่วนต้นของ A
6 ของ C minor
เปลี่ยนจาก B
ทำนอง A ใน Key C Minor (กดเสียงขึ้นคู่5)
ส่วนต้นของ B
ทำนอง B ใน Key C Minor
ทำนอง A ใน Key G minor (กดเสียงขึ้นอีกคู่5)
6 ของ G minor
ทำนอง B ใน Key G Minor (กดเสียงขึ้นอีกคู่5)
ส่วนกลางของ B
มาจาก A ห้องที่ 4 จังหวะที่ 2 ที่พลิกกลับ (inverted)
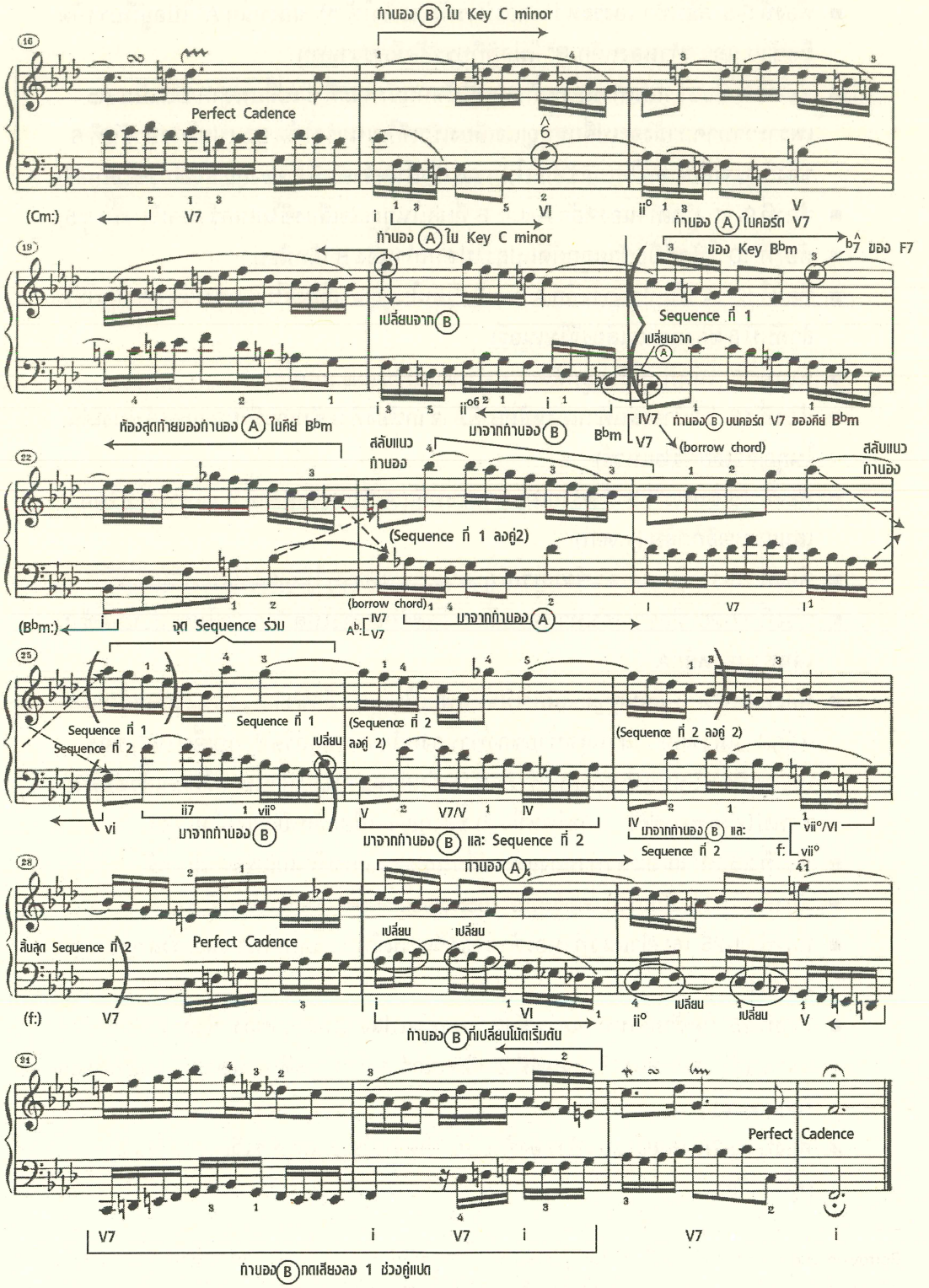
ทำนอง (B) ใน Key C minor
Perfect Cadence
(Cm:)
V7
VI
ii°
V
ทำนอง (A) ในคอร์ด V7
ทำนอง (A) ใน Key C minor
ของ Key B♭m
♭7 ของ F7
เปลี่ยนจาก (B)
Sequence ที่ 1
เปลี่ยนจาก (A)
ii°6
IV7
V7
ทำนอง (B) บนคอร์ด V7 ของคีย์ B♭m
(borrow chord)
ห้องสุดท้ายของทำนอง (A) ในคีย์ B♭m
สลับแนวทำนอง
มาจากทำนอง (B)
(Sequence ที่ 1 ลงคู่2)
(B♭m:)
จุด Sequence ร่วม
(borrow chord)
มาจากทำนอง (A)
Sequence ที่ 1
Sequence ที่ 2
เปลี่ยน
(Sequence ที่ 2 ลงคู่ 2)
vi
ii7
vii°
V
V7/V
IV
มาจากทำนอง (B)
มาจากทำนอง (B) และ: Sequence ที่ 2
IV มาจากทำนอง (B) และ:
Sequence ที่ 2
vii°/VI
vii°
สิ้นสุด Sequence ที่ 2
Perfect Cadence
(f:)
ทำนอง (A)
เปลี่ยน
ทำนอง (B) ที่เปลี่ยนโน้ตเริ่มต้น
Perfect Cadence
ทำนอง (B) ตดเสียงลง 1 ช่วงคู่แปด

- ห้องที่ 1-4 มือขวาประกอบด้วย "ทำนองหลัก A" และมือซ้ายประกอบด้วย "ทำนองหลัก B" เล่นสองทำนองพร้อมกัน ในกุญแจเสียงเอฟไมเนอร์
- ห้องที่ 5-8 สลับทำนองระหว่างสองบรรทัด จะทำให้ "ทำนองหลัก A" ไปอยู่ที่บรรทัดมือซ้าย และ "ทำนองหลัก B" ไปอยู่ที่บรรทัดมือขวาแทน
- ห้องที่ 9 มือขวาเล่นทำนองหลักA แต่โน้ตบนจังหวะที่ 3 เปลี่ยนจาก Db เป็น Ab เพราะว่าบาคกำลังจะเปลี่ยนกุญแจเสียงเป็นซีไมเนอร์ (โน้ต Db เป็นโน้ตลำดับที่ 6 ของกุญแจเสียงเอฟไมเนอร์ ส่วนโน้ต Ab เป็นโน้ตลำดับที่ 6 ของกุญแจเสียงซีไมเนอร์)
- ห้องที่ 9-11 เป็นทำนองหลัก A และ B ที่เล่นในกุญแจเสียงซีไมเนอร์ (ทดเสียงขึ้นคู่ 5)
- ห้องที่ 10 โน้ตที่มือซ้ายถูกดัดแปลงไปจากทำนอง B เล็กน้อย
- ห้องที่ 12-14 เป็นทำนองหลัก A และ B ที่เล่นในกุญแจเสียงจีไมเนอร์ (โน้ต Eb เป็นโน้ตลำดับที่ 6 ของกุญแจเสียงจีไมเนอร์)
- ห้องที่ 13 โน้ตที่มือซ้ายถูกดัดแปลงไปจากทำนองB เล็กน้อย
- ห้องที่ 15 มือซ้ายเล่นทำนองหลักB ที่มาจากห้องที่ 3 จังหวะที่ 1-2 (แต่กลับมาเล่นในกุญแจเสียงซีไมเนอร์)
- ห้องที่ 15 จังหวะที่ 3 มือซ้ายเล่นทำนองหลัก A ที่มาจากห้องที่ 4 จังหวะที่ 2 โดยเล่นแบบพลิกกลับ (invert)
- ห้องที่ 16-17 เป็นเคเดนซ์สมบูรณ์ (perfect cadence) ในกุญแจเสียงซีไมเนอร์
- ห้องที่ 17-20 มือขวาเล่นทำนองหลัก B โดยดัดแปลงโน้ตท้ายประโยค ส่วนมือซ้ายเล่นทำนองหลักA
- ห้องที่ 21-22 เปลี่ยนกุญแจเสียงเป็นบีแฟลตไมเนอร์ มือขวาเล่นส่วนแรกของทำนองหลัก A แล้วต่อด้วยส่วนสุดท้ายของทำนองหลัก A บนคอร์ดห้าทบเจ็ด (V7) ของกุญแจเสียงเป็นบีแฟลตไมเนอร์ มือซ้ายเล่นส่วนแรกของทำนองหลักB แล้วต่อด้วยอาร์เปโจ (arpeggio) บนคอร์ดหนึ่ง (i) ของกุญแจเสียงเป็นบีแฟลตไมเนอร์
- ห้องที่ 23-24 สลับแนวทำนองและเปลี่ยนกุญแจเสียงเป็นเอแฟลตไมเนอร์
- ห้องที่ 21&23 มีการใช้ "คอร์ดยืม" (borrowed chord [3]) บนจังหวะที่ 1
- ห้องที่ 21-25 เล่นซ้ำแนวทำนองด้วยวิธี "ซีเควนซ์ที่ 1 แบบทดเสียงลงครั้งละคู่ 2" (ทุก 2 ห้อง)
- ห้องที่ 25 มือซ้ายเล่นทำนองหลักB ที่ถูกดัดแปลง เป็นท้ายของ "ซีเควนซ์ที่ 1" และเป็นที่เริ่มต้นของ "ซีเควนซ์ที่ 2" เรียกจุดร่วมนี้ว่า "จุดซีเควนซ์ร่วม" (interlinked sequence)
- ห้องที่ 25-28 เล่นซ้ำแนวทำนองด้วยวิธี "ซีเควนซ์ที่ 2 แบบทดเสียงลงครั้งละคู่ 2" (ทุก 1 ห้อง)

---

[3] Borrowed chord หมายถึงคอร์ดที่ไม่อยู่ในกุญแจเสียงหลัก แต่ถูกยืมมาจากกุญแจเสียงอื่นซึ่งเป็นกุญแจเสียงคู่ขนานหรือกุญแจเสียงใกล้เคียง *(ที่มา: พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์ โดยรศ.ดร.ณัชชา โสคติยานุรักษ์)*

- ห้องที่ 28-29 กำลังจะเปลี่ยนกลับไปที่กุญแจเสียงเริ่มต้นคือเอฟไมเนอร์ โดยใช้เคเดนซ์สมบูรณ์
- ห้องที่ 29-34 มือขวากลับมาเล่นทำนองหลักA ที่ต่อเติมส่วนหางเข้าไป ส่วนมือซ้ายเล่นทำนองหลักB ที่ถูกดัดแปลงค่อนข้างมากเพื่อให้แตกต่างกับตอนต้นเพลง (แต่ห้องที่ 31-32 คือทำนองหลักB ที่ทดเสียงลง 1 ช่วงคู่แปด) ซึ่งจะทำให้ส่วนนี้มีหน้าที่คล้ายโคดา (coda) แล้วจบด้วยเคเดนซ์สมบูรณ์

บาคใช้วิธีการประพันธ์ใน Invention หมายเลข 9 แตกต่างจากหมายเลข 1 กล่าวคือ บาคให้เล่นสองทำนองหลักพร้อมกัน และสลับแนวทำนองเมื่อขึ้นต้นประโยคเพลงใหม่ ผู้เขียนจึงขอเรียกการประพันธ์ Invention แบบนี้ว่า **"Invention แบบ 2"** ซึ่งประกอบไปด้วย Invention หมายเลข 5, 6, 9, 11, 12 และ 14 เขียนเป็นตารางจัดชนิดของ Invention ทั้ง 15 บทได้ดังนี้

Invention	Key	ชนิด/แบบ	รายละเอียดอื่น ๆ
1	C Major	1	
2	C minor	1	แคนอนแบบแผน (strict canon), มีทำนองหลักปรากฏขึ้น 6 ครั้ง
3	D Major	1	
4	D minor	1	
5	Eb Major	2	
6	E Major	2	สังคีตลักษณ์สองตอน (binary form)
7	E minor	1	
8	F Major	1	แคนอนแบบแผน (strict canon)
9	F minor	2	สังคีตลักษณ์สองตอน (binary form)
10	G Major	1	
11	G minor	2	
12	A Major	2	
13	A minor	1	
14	Bb Major	2	
15	B minor	1	สังคีตลักษณ์โซนาตา (sonata form)

ถ้าวิเคราะห์ Inventions ทั้ง 15 บท เหมือนอย่างที่ทำกับ Invention หมายเลข 1 และ 9 ก็จะพบว่าบาคใช้วิธีการประพันธ์แบบเดียวกันกับทุกๆ Inventions เช่น เริ่มบทเพลงด้วยทำนองหลักและทำนองรองสอดประสาน ทำนองสอดประสานแบบพลิกกลับ การเปลี่ยนกุญแจเสียงขึ้นไปโน้ตห้า (dominant modulation) การเปลี่ยนกุญแจเสียงไปยังกุญแจเสียงใกล้เคียง (closed key modulation) ซีเควนซ์และซีเควนซ์ร่วม เคเดนซ์ และสังคีตลักษณ์ นอกจากนี้บาคยังมักจะใช้คอร์ดสี่ (sub-dominant, IV) ก่อนที่จะจบบทเพลงอีกด้วย

แม้ว่าบาคจะเขียน Inventions ทั้ง 15 บท เพื่อเป็นแบบฝึกหัดสำหรับคีย์บอร์ด แต่บาคก็ไม่ได้เขียนบทเพลงดังกล่าวด้วยวิธีการทางทฤษฎีที่มีแบบแผนเพียงอย่างเดียว ยิ่งกว่านั้นบาคได้ใส่ความงดงามไพเราะของท่วงทำนองและเสียงประสานได้อย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อให้นักดนตรีและนักประพันธ์เพลงได้มีความรู้และความซาบซึ้งในบทประพันธ์ของบาค ผู้เขียนจึงขอแนะนำให้นักแสดงและนักประพันธ์เพลงได้ศึกษาวิเคราะห์บทเพลงของบาคเหมือนดังตัวอย่างการวิเคราะห์ Invention หมายเลข 1 และ 9 ก่อนจะเริ่มหัดหรือฝึกซ้อม แล้วบทเพลงของบาคจะไม่เป็นเพียงแค่แบบฝึกหัด แต่จะเป็นบทเพลงที่เปี่ยมด้วยความไพเราะสง่างามดั่งไข่มุกอันมีค่าแวววาวในยุคสมัยบาโรค

❑ ❑ ❑

บรรณานุกรม

Emery, Walter, Wolff, Christoph, and Jones, Richard. "Johann Sebastian Bach." **The New Grove Dictionary of Music and Musicians**, edited by Stanley Sadie, Vol.1. pp. 785-818. London: Macmillan, 1980.

Schulenberg, David. "The Inventions and Sinfonias." **The Keyboard Music of J.S. Bach.** pp. 149-159. New York: Schirmer Books, 1992.

Steglich, Rudolf. "Preface." J.S. Bach: **Two-Part Invention [Piano Score; Urtext].** pp. vi-viii. Muchen: G. Henle Verlag, 1978

ณัชชา โสคติยานุรักษ์. **พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์.** กรุงเทพ, 2547

ภาวไล ตันจันทร์พงศ์. "Well-Tempered Clavier." **วารสารดนตรีรังสิต ปีที่ 2 ฉบับที่ 1,** หน้า 49-58. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ภาวไล ตันจันทร์พงศ์. "การประดับโน้ตในยุคบาโรค." **วารสารดนตรีรังสิต ปีที่ 2 ฉบับที่ 2,** หน้า 26-34. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

Score

Johann Sebastian Bach. **Two-Part Invention [Piano Score; Urtext].** edited by Hans-Martin Theopold. Muchen: G. Henle Verlag, 1978.